

דברי חזק
באמונה ובטחון ועוז
על פרשיות השבוע

ויאמר אליהו

מאת הרב אלי' מאיר סמיט שליט"א
ישיבת רבי חיים עוזר « » 347-897-9968 \ 058-323-1459

בס"ד

ככל שהאדם עושה הדבר ביתר קדושה וטהרה, כך יש לזה קיום ונצחיות יותר!!!

וכפי שכתב רש"י ויעש בצלאל (שמות לו, א), לפי שנתן נפשו על המלאכה יותר משאר חכמים, נקראת על שמו.

מעשה נבין, שכאשר ייחסה התורה את בצלאל עד חור, לא היתה כוונתה להביא את שושלת ייחוסו בעלמא, אלא להודיע שבצלאל ממשיך זכות של מסירות נפש שעברה מדור לדור, מחור שנתן נפשו עד בצלאל שנתן נפשו.

ובמשך חכמה (שם לה, ל) הוסיף וביאר, שענין זה נרמז גם בהמשך ייחוסו של חור, שהתורה מזכיר את ייחוסו באומרה לְמִטָּה יְהוֹדָה, כמובא בתוספתא (ברכות פ"ד הל' טז) בזה"ל: "מפני מה זכה יהודה למלוכה, מפני שקידש שמו של הקב"ה. שכשעלו שבטים ועמדו על הים, זה אומר אני יורד וזה אומר אני יורד, קפץ שבטו של יהודה וירד בתחלה וקדש שמו של הקב"ה". לכך הוסיפה התורה וייחסה את בצלאל וחור לשבט יהודה, להודיע ששורש הנהגתם היא למעלה בקודש, עוד מימיה של יהודה, שמסר את עצמו לקדש שם שמים.

« מהו סוד הנצחיות של המשכן? »

הגאון רבי נתן צבי פינקל זצ"ל, מבאר על פי זה מה שנתקשו חז"ל הק' (שמו"ר שם בהמשך באות ד), מדוע פתח הפסוק במילים, 'ראו קרא ה'."

בהקדם מה שאיתא בגמ' (סוטה טו) בזה"ל: "...דאמר מר משנבנה מקדש ראשון, נגנז אהל מועד, קרשיו, קרסיו, ובריחיו ועמודיו ואדניו. היכא, אמר רב חסדא אמר אבימי, תחת מחילות של היכל".

והנה, כאשר נתבונן נראה שטמון בזה נוסף לעצם נס גניזת המשכן. שהרי לא רק הזהב, הכסף, והנחושת שטבעם להישמר לאורך ימים נשמרו בעומק האדמה, אלא אף הקרשים העשויים מעץ נשמרו היטב, ולא שלטו בהם ריקבון ותולעת, וכמו שמעידים חז"ל הק' על מה שנאמר וְעִשִּׂיתָ אֶת הַקְּרָשִׁים לְמִשְׁכַּן עֲצֵי שִׁטִּים עֲמֻדָּים (שמות כו, טו), ודרשו חז"ל (יומא עב). "...דבר אחר עומדים שמעמידין את צפויין. דבר אחר עומדים, שמא תאמר אבד סברן ובטל סכויין ת"ל עומדים שעומדין לעולם ולעולמים."

ופירוש רש"י: "שמא תאמר משנגנזו אבד סברן, שלא ישוּבו עוד, ובטל סכויין, מה שאנו סוכין וצופין להן, תלמוד לומר עומדים, שעומדים לעולם ולעולמים". נמצא שכל הכלים, כולל הקרשים, הם דברים נצחיים שנשארים לעולמי עד.

והנה, לעומת זאת, לגבי בית המקדש הראשון, אנו רואים שקרה לה את ההיפך הגמור, ולא היה לבית המקדש הראשון קיום נצחי, שסופה שנשרף ונחרב, וכלי המקדש גלו לבבל ושלטו בהם ידי גוים.

אולם כאשר נתבונן בהבדל שבין המשכן לבין בית המקדש ניווכח לראות שהיה הבדל גדול במהות בנייתם. בעת שבבניית המשכן, נתגלה גדול מסירות נפשם של כלל ישראל בכלל, ושל בצלאל בפרט כמו שנתבאר לעיל, בבניית בית המקדש זה לא נעשתה כל העבודה במסירות נפש ובקדושה כלל וכלל, שהרי כמבואר בבבליאם, עבדיו של חירום מלך צור כרתו את עצי הארזים ואת עצי הברושים לבניית הבית, וכן הבנאים של חירום עם הגבלים השתתפו בהכנת האבנים לבנין בית המקדש, כמו שכתוב וַיִּפְסְלוּ בְנֵי שְׁלֹמֹה וּבְנֵי חִירוֹם וְהַגְּבָלִים וַיִּכְנֹּנוּ הָעֲצִים וְהָאֲבָנִים לְבְנוֹת הַבַּיִת (מלכים א' ה, לב).

« מה פשר הברכה שבירך משה רבינו את כלל ישראל? »

כתוב בפרשתינו, אחרי שבצלאל ואהליאב וכל חכמי לב סיימו לבנות את המשכן וכליו ואת בגדי הכהונה, נאמר וַיֵּרָא מֹשֶׁה אֶת כָּל הַמְּלָאכָה וְהָנָה עָשׂוּ אֹתָהּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' כִּן עָשׂוּ, וַיְבָרֶךְ אֹתָם מֹשֶׁה (שמות לו, מג). ומבאר רש"י שהברכה שמשם רבינו בירך אותם היתה, 'הי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם'.

ויש להבין, הלא מטרתו המפורשת והמוצהרת של בניית המשכן כתוב בפרשיות הקודמות שהיא 'ושכנתי בתוכם', היעלה על הדעת שאחר כל הטרח והמסירות נפש בבניית המשכן לא תשרה השכינה, ואם כן לשם מה הוצרכה ברכה מיוחדת על כך.

וכן יש לדקדק על הלשון 'הי רצון שתשרה', ולא אמר כלשון הרגיל 'הי רצון מלפני אבינו שבשמים שתשרה', שמבקש שיעלה רצון מאת ה' למלאות אחר הברכה, ומדוע אמר משה רבינו סתם 'הי רצון'.

« מדוע ייחסה התורה הק' את בצלאל עד לחור? »

עוד צריך להתבונן, הנה, התורה הולכת ומונה את ייחוסו של בצלאל, עד אבי אביו בן אורי בן חור, וכן בכל מקום שהוזכר שמו של בצלאל בתורה נכתב כל ייחוסו עד אבי אביו. ויש להבין, מדוע הוצרכה התורה הק' לפרט את ייחוסו של בצלאל עד זקנו חור, ובמיוחד שבאותם פסוקים עצמם מזכירה התורה את אהליאב, ולא ייחסוהו אלא עד אביו בלבד כמו שכתוב אהליאב בן אחיסמך, ותו לא.

חז"ל עמדו על קושיא זו לעיל בפרשת ויקהל, על הפסוק וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רְאוּ קְרָא ה' בְּשֵׁם בְּצַלָּאֵל בֶּן אֹרִי בֶן חוֹר (שמות לו, ל), ואי' במדרש (שמו"ר מח, ב) בזה"ל: "מה ראה להזכיר כאן חור, אלא בשעה שבקשו ישראל לעבוד עבודה כוכבים נתן נפשו על הקדוש ברוך הוא ולא הניחן, עמדו והרגוהו, אמר לו הקדוש ברוך הוא חייך שאני פורע לך."

"משל למלך שמרדו עליו לגיונותיו, עמד שר הצבא שלו ונלחם עמהם, אמר להם על המלך אתם מורדים, עמדו והרגו אותו. אמר המלך אלו ממון נתן לי לא הייתי צריך לפרע לו, על אחת כמה וכמה שנפשו נתן עלי, מה אני עושה לו, אלא כל בנים שיצאו ממנו אני מעמידם דכסים ואפרכים. כך בשעה שעשו ישראל העגל עמד חור ונתן נפשו על הקדוש ברוך הוא, אמר לו חייך כל בנים היוצאים ממך אני מגדלם שם טוב בעולם, שנאמר ראו קרא ה' בשם בצלאל, וימלא אתו רוח אלהים."

"ולא זה בלבד, אלא כל מי שנתעסק במלאכת המשכן נתן בו הקדוש ברוך הוא חכמה ובינה ודעת, שנאמר (שמות לו, ח) וַיַּעֲשׂוּ כָל חָכֵם לֵב. ולא בבני אדם (-בלבד), אלא אפלו בבהמה ובחיה, שנאמר (שמות לו, א) חֲקֵמָה וְתְבוּנָה בְּהֵמָה, בְּהֵמָה כְּתִיב, שנתנה חכמה באדם ובבהמה, ולא נתפרסם מכלם אלא בצלאל, הוי קרא ה' בשם בצלאל", עכ"ל המדרש.

וביאר בזה הגר"א לופיאן זצ"ל (לב אליהו מאמר השפעת הקדושה - בנדיבות הלב), ששכר זה שקיבל חור הוא בדרך של מידה כנגד מידה. חור פעל במסירות נפש כדי למנוע את עשיית העגל, ונכדו בצלאל עסק במסירות נפש בעשיית המשכן וכליו שהם כפרה על חטא העגל. ומטעם זה נקראת המלאכה על שמו,

ממנו רשתות), וציידנא טבי (-ציידיתי בהם צבאים) ומאכילנא בשרייהו ליתמי (-ונתתי את בשרם לאכול ליתומים עניים), ואריכנא מגילתא (-ומעורם אני מתקין מגילות, כלומר קלפים כדי לכתוב עליו את התורה הק'), וכתבנא חמשה חומשי (-וכתבתי עליה את החמשה חומשי תורה), וסליקנא למתא (-הלכתי לעיר שאין בה מלמדי תינוקות) ומקרינא חמשה ינוקי בחמשה חומשי (-ואני מלמד לחמשה ילדים חמשה חמשים), ומתנינא שיתא ינוקי שיתא סדרי (-ואני מלמד לשה לילדים ישיה סדרי משנה), ואמרנא להו, עד דהדרנא ואתינא - אקרו אהדדי ואתנו אהדדי (-ואומר אני להם, עד שאחזור תלמדו כל אחד את חבריו את תלמודי), ועבדי לה לתורה דלא תשתכח מישראל (-וכך גרמתי שלא תשתכח תורה מישראל). היינו דאמר רבי כמה גדולים מעשי חייא, "עכ"ל הגמ'.

והנה דברי הגמ' מופלאים מאד, שהאם כל כך נשתכחה כבר התורה מישראל שרבי חייא לא מצא לקנות חומשים ומשניות שכתבו סופרים מקודם. ואף אם נניח שרבי חייא רצה לכתוב התורה בקדושה ובכונה טהורה, הלא בוודאי היה יכול לקנות קלף מוכן, ולכתוב עליו דברי תורה בקדושה וטהרה, מדוע היה צריך לזרוע פשתן ולקלוע רשתות וכו', הלא בזמן שבזבזו על כך מזמנו היקר, היה רבי חייא יכול לנצל את זמנו ללמוד תורה לעצמו או ללמד לעוד כמה ילדים.

ומבאר המהרש"א רעיון נפלא ומחייב מאין כמותו. שבכדי לפעול שלא תשתכח תורה מישראל, הוצרך שמבראשית כל עבודת הכנת הספרים תהיה בצורה נקיה ומזוככת לשם שמים בלי כוונה אחרת כלל, ולכן טרח ר' חייא בטירחה יתירה לצוד צבאים בעצמו, ולא קנה בהמה בשוק, שאם היה רוכש מן השוק היה גם המוכר שותף בכך, ובמחשבתו לשם ריוח כספו היה מטיל פגם בטוהר המעשה.

ומהאי טעמא הוצרך לזרוע פשתן בעצמו, וממנו לגדול רשתות וכו', בכדי שבכל שלב ושלב יהיה הכל לשם שמים בלבד, ובכך זכה להעמיד תלמידים הלומדים ומלמדים, שזו מעלה גדולה מאד בתורה, ובכך פעל שלא תשתכח תורה מישראל.

ועל כך הסיק רבי ואמר 'כמה גדולים מעשי חייא', טהרתו וצירופו של רבי חייא גרם שלא תשתכח התורה מעם ישראל.

« הזזה לזהב והכסף לכסף!... »

באותו דרך מבאר הכתב סופר מה שכתוב, כאשר דוד המלך תיאר לכלל ישראל איך פעל בבניית בית המקדש, וכתוב שם וכך כחי הכינותי לבית אלהי הזהב לזהב והכסף לכסף והנחשת לנחשת הברזל לברזל והעצים לעצים אבני שהם ומלואים אבני פוך ורקמה וכל אבן יקרה ואבני שיש לרב (דברי הימים א' כט, ב). ולכאוף הוא תמוה מאד, דפשיטא שהכין זהב רק להיכן שנצרך זהב, וכסף להכלים שצריכים להם כסף, ומה רצה להשמיע בזה.

ומבאר הכתב סופר, שהנותן ומנדב למשכן בשביל לנחול כבוד בין חבריו וידידיו, אין זההב משמש לצורך הכנת כלים מזהב אלא לצורך פרסום שמו של התורם, והכסף אינו לשם כלי הכסף אלא כדי להשיג כבוד. אבל דוד המלך הבהיר לכלל ישראל שהוא הכין את הזהב והכסף וכו' רק לתכלית אחת ויחידה, והוא שישמש כבית לה' וכמשכן לשכינתו, וכשנותנים בכזו צורה איז זההב הוא לזהב והכסף לכסף. **ובכך** מבואר לשון דוד 'וככל כוחי הכינותי', כי הנותן כדי לרכוש כבוד ויקר אינו צריך להתאמץ במיוחד בכדי לתת מכספו, שאין זו תרומה אלא עסקה או במלים אחרים הוא לקוח לעצמו יותר ממה שנותן, הוא נותן כסף ומקבל עבור זה כבוד ותשבחות, ואין צריך לזה כוחות מיוחדים...

לעומת זה הנותן לשם הקב"ה, צריך חיזוק ויגיעה לתת ברחבות וכפי הצורך, בשמחה ובטוב לבב, היגיעה היא בהנחיית הלב שתהיה כוונתו נכונה לשם שמים.

וזהו שאמר דוד, 'בכל כוחי הכינותי הזהב לזהב' וגו', התייגתי והתחזקתי להכין את הזהב לזהב, שלא תהיה לי כוונה אחרת בנתינת הזהב והכסף אלא בשביל תכלית המכוון, ולא בשביל הנאה אישית.

ולכן מובן שגם סופה היתה שונה לחלוטין, שהרי ע"י המסירות נפש וקדושה יתירה שהוכניסו בין שורות הבנייה של המשכן, גרם לכך שיהיה תוספת קדושה ונצחיות בכל הבנייה, לעומת בית המקדש שהיה יכול להגיע לידי מצב של חורבן ושריפה, מכיון שלא נבנה בקדושה יתירה, והיה כח להטומאה לשלוט בה בעת החטא.

מעתה מבוארת היטב כוונת הכתוב, ראו קרא ה' בשם בצלאל בן חור, שהכוונה היא, 'ראו', תתבוננו, מהיכן נובע כח קיומו של משכן ה' העומד לעד, תראו, מהי ההשפעה הנצחית של מעשיו הקדושים של בצלאל שהוא בן אורי בן חור, כשמסר את נפשו למען ה' יתברך, שמעשיו עומדים לעד, לעולמי עולמים ולנצח נצחים.

אמנם, מעלה זו של משכן העדות, שהוא וכליו עומדים לעד, אינה רק בזכות עשייתו של בצלאל בן אורי בן חור, שכן קדושה יתירה היתה בו עוד קודם לכן. שכן כבר כשציוותה התורה על תרומת המשכן נאמר וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה (שמות כה, ב), ופירוש רש"י 'ויקחו לי תרומה לי לשמי', וכן פירוש הרע"ב 'לי, כלומר, מקודשת לשמי', וכן מצינו שנאמר מִזְבַּח אֲדָמָה תַעֲשֶׂה לִי וְגו' וְאִם מִזְבַּח אֲבָנִים תַעֲשֶׂה לִי (שמות כ, כא), ופירוש רש"י, 'תעשה לי, שתהא תחילת עשייתו לשמי'.

נמצא, שעצם נתינת והעברת התרומה עבור המשכן וכליו, וכל עשייה וכל פעולה בעשיית המשכן וכליו היתה צריכה להיעשות כולה קודש לה'.

וא"כ הרי על זה אמרו חז"ל (ספרי במדבר לד), "בכל מקום שנאמר לי, הרי זה קיים לעולם ולעולמי עולמים, " כי רק דבר שנעשה מתחילת עשייתו בכוונה גמורה לשם ה', יש לו קיום נצחי לעד ולעולמי עולמים.

ענין זה מוזכר כבר בדברי הספורני בפרשתינו, שכ' בזה"ל: "משכן העדות. סיפר מעלות זה המשכן, שבשבילם היה ראוי להיות נצחי, ושלא ליפול ביד אויבים. ראשונה, שהיה משכן העדות, שהיו בו לוחות העדות. ב', אשר פקד על פי משה. ג', שהיתה עבודת הלויים ביד איתמר, כי אמנם משמרת כל חלקי המשכן ביד איתמר היתה. ד', ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה עשה, שהיו ראשי אומני מלאכת המשכן וכליו, מיוחסים וצדיקים שבדור, ובכן שרתה שכינה במעשי ידיהם ולא נפל ביד אויבים."

"אבל מקדש שלמה, שהיו עובדי המלאכה בו מצור, אף על פי שרתה בו שכינה נפסדו חלקיו, והוצרך לחזק את בדק הבית ונפל בסוף הכל ביד אויבים. אבל בית שני שלא היה בו גם אחד מכל אלה התנאים, לא שרתה בו שכינה ונפל ביד אויבים. כי אמנם בית שני לא היה משכן העדות, שלא היו בו לוחות העדות, ולא פוקד כי אם על פי כורש ולא היו שם בני לוי, כמו שהעיד עזרא באמרו ואבינה בעם ובכהנים, ומבני לוי לא מצאתי שם ומן המתעסקים בבנינו היו צידונים וצורים, כמבואר בספר עזרא, "עכ"ל"ק.

וע"פ זה מבואר היטב צורך ולשון ברכת משה רבינו 'יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם'. שכוונת משה רבינו היה על רצון כלל ישראל, ולא על רצון השי"ת, כלומר, משה רבינו אמר בזה לכלל ישראל, שאם רצונכם יהיה שלם וטהור, כך תוכל השכינה לשרות לעולם במעשה ידיכם, כי אם מחשבת הבונים לא תהיה שלמה וטהורה, אף שהשכינה תשרה כשם ששרתה בבית המקדש, אמנם זו קדושה שבטלה לאחר זמן, ומשה רצה לזכותם שיעמוד פעולתם ועמלם לעולם. ואכן כך היה, והמשכן נשאר לנצח.

« מדוע טרח ר' חייא לייצר בעצמו קלף לכתוב התורה? »

בעניין זה נחמד להביא את פי' המהרש"א הנפלא לדברי הגמ' התמוה לכא' בענין לימד ר' חייא את תלמידיו את התורה הק'.

דהנה, מסופר בגמ' (בבא מציעא פה): "בזה"ל: "אמר ליה רבי חייא לרבי חנינא: בהדי דידי קא מינצית דעבדי לתורה דלא תשתכח מישראל. מאי עבידנא (-מה עשיתי), אזלינא ושדינא כיתנא (-הלכתי וזרעתי פשתן), וגדילנא נישבי (-וקלעתי